

Vergaderjaar 2002–2003

28 799

Wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de wijziging van bepalingen voor de financiële verslaggeving door verzekeringsmaatschappijen

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

ALGEMEEN

1. Inleiding

Verzekeringsmaatschappijen nemen een belangrijke positie in de economie in. Vrijwel iedere consument heeft een verzekeringsovereenkomst lopen bij een verzekeringsmaatschappij. Naast polishouders hebben ook aandeelhouders, werknemers, schuldeisers, potentiële contractpartners belang bij een financieel solide verzekeringsmaatschappij. Voor een goed inzicht in de financiële positie van verzekeringsmaatschappijen en ook voor de toezichthouder is transparantie in de financiële resultaten van verzekeringsmaatschappijen onontbeerlijk. Het onderhavige voorstel beoogt het inzicht in de financiële resultaten en het eigen vermogen van verzekeringsmaatschappijen en de onderlinge vergelijkbaarheid van financiële resultaten te vergroten. Het voorstel vloeit voort uit de discussie over de verbetering van de kwaliteit van de jaarverslaggeving van verzekeringsmaatschappijen (Kamerstukken II 1998/2002, 26 489 nrs. 1–6). Bij brief van 25 juni 2001 is het rapport van de onafhankelijk deskundigengroep verslaggeving verzekeringsmaatschappijen die was ingesteld naar aanleiding van de gebeurtenissen rondom de verzekeringsmaatschappij Vie d'Or aan de Tweede Kamer aangeboden. Hierin is aangegeven dat de kernaanbevelingen van de deskundigengroep in wet- en regelgeving zullen worden verwerkt (Kamerstukken II 2000/2001, 26 489, nrs. 5 en 6). Dit voorstel strekt tot uitvoering van dat voorstellen.

2. Doel en belang van voorstel

Verzekeringsmaatschappijen onderscheiden zich van andere ondernemingen doordat zij veel toekomstige verplichtingen hebben tegenover polishouders. Zij dienen technische voorzieningen te vormen ten behoeve van deze toekomstige verplichtingen. Deze technische voorzieningen zijn in omvang de belangrijkste post op de balans van een verzekeringsmaatschappij. Verzekeringsmaatschappijen dienen hierdoor, anders dan andere ondernemingen, meer gebruik te maken van vooronderstellingen om tot waardering en winstbepaling over te gaan. Goede toelichting op de cijfers is daarom van groot belang.

De Raad van State heeft in zijn advies een aantal bezwaren tegen het voorstel geformuleerd, die als volgt kunnen worden samengevat. Ten eerste zou het voorstel niet aansluiten bij internationale jaarrekeningstandaarden. Ten tweede zou in andere landen en voor andere ondernemingen, zoals banken, ook niet worden vooruitgelopen op die standaarden. Ten derde is volgens de Raad van State niet gebleken dat de gesignaleerde tekortkomingen zodanig zijn dat voor het voorstel een dringende noodzaak bestaat.

De noodzaak van de met dit voorstel nagestreefde kwaliteitsverbetering is in de eerste plaats gelegen in het belang van adequate informatieverstrekking voor het goed functioneren van de Nederlandse kapitaalmarkten en het algemeen vertrouwen daarin. Het belang en de tijdigheid van dit voorstel wordt nog eens geïllustreerd door de recente boekhoudschandalen in de Verenigde Staten en in Europa. Deze gebeurtenissen hebben het maatschappelijke vertrouwen in verslaggevingnormen en de naleving daarvan ernstig onder druk gezet. Wanneer de financiële verslaggeving geen getrouw beeld van de economische werkelijkheid geeft, kunnen wantrouwen en onzekerheid over de economische prestaties van ondernemingen en over het financiële systeem als geheel ontstaan. De publiciteit rond de boekhoudschandalen in de Verenigde Staten heeft laten zien wat de gevolgen kunnen zijn voor het vertrouwen in de financiële markten en voor de economie in het algemeen. Hoewel ondernemingen en beleggers een eigen verantwoordelijkheid hebben om goede informatie te verschaffen respectievelijk te verzamelen, heeft de overheid, ook in ons land, in dit domein een normenstellende verantwoordelijkheid en is gehouden deze alert en overtuigend waar te maken. Ook de huidige verslechterde economische situatie vereist dat de overheid haar verantwoordelijkheid in dit domein waarmaakt door een vergroting van de transparantie en vergelijkbaarheid van cijfers te realiseren.

Een tweede belangrijke reden voor dit voorstel is de volgende. Verzekeringsmaatschappijen hebben weinig tastbare activa zoals gebouwen, machines of voorraden, maar veel zogenoemde financiële activa zoals beleggingen. Door de verschillende opties die de Nederlandse wetgeving biedt voor de waardering en resultaatbepaling van beleggingen, hanteren Nederlandse verzekeringsmaatschappijen, in tegenstelling tot andere ondernemingen en verzekeringsmaatschappijen in het buitenland, verschillende methoden van winstberekening. Sommige Nederlandse verzekeringsmaatschappijen hanteren zelfs methoden van resultaatbepaling waarbij de winst wordt vastgesteld als een voortschrijdend gemiddelde van de resultaten over een reeks van voorafgaande jaren (de zogenaamde structurele indirecte rendementsmethoden). Hierdoor heeft het winstcijfer van deze verzekeringsmaatschappijen niet altijd een relatie met de winst in het voorgaande boekjaar. Bovendien kunnen de winstcijfers van verzekeringsmaatschappijen die de methode wel toepassen niet worden vergeleken met die van degenen die de methode niet gebruiken. Dat bemoeilijkt het toezicht. Ook belanghebbenden bij een jaarrekening kunnen dan niet of nauwelijks tot een goed oordeel komen. Een jaarrekening is bedoeld om belanghebbenden inzicht te bieden in het winstgenererende en kasstroomgenererende vermogen van een onderneming. Het bestuur van een vennootschap moet op basis van de jaarrekening verantwoording afleggen over het voorafgaande boekjaar. Als daartoe een jaarrekening wordt gepresenteerd waarin de beleggingsresultaten aan een langjarige periode worden toegerekend, wordt deze verantwoording bemoeilijkt.

Door steeds meer internationaal wordende kapitaalmarkten zullen de prestaties van Nederlandse ondernemingen vaker worden vergeleken met buitenlandse tegenspelers. De normen voor financiële verslaggeving moeten dan ook internationaal bruikbaar en acceptabel zijn. De structurele rendementsmethode is dat niet. Daarom wordt voorgesteld deze methode te verbieden. Dit leidt ertoe dat zich grotere schommelingen zullen voor-

doen in het resultaat en de winst van sommige verzekeringsmaatschappijen. Het is niet onbegrijpelijk dat dit de verzekeringsmaatschappijen doet aarzelen over de wenselijkheid van de wetswijziging. Maar de economische werkelijkheid is volatiel.

3. Internationale ontwikkelingen

Het voorstel beoogt de jaarrekeningvoorschriften van verzekeringsmaatschappijen in overeenstemming te brengen met de International Accounting Standard (IAS) van de International Accounting Standards Board (IASB).

De Raad van State merkt terecht op dat een belangrijke koerswijziging nu, gevolgd door een nieuwe aanpassing over enkele jaren, niet tot verbetering van het (volgtijdelijk) inzicht zou leiden. Dan zouden gebruikers van een jaarrekening binnen een relatief kort tijdbestek met verschillende en inhoudelijk van elkaar afwijkende wetswijzigingen te maken hebben. Bij de totstandkoming van het voorstel was het voornemen van de Europese Commissie om een Verordening tot stand te brengen om IAS in 2005 voor alle beursgenoteerde ondernemingen te verplichten, bekend. De voorstellen sluiten dan ook aan bij de reeds bestaande IAS en de in ontwikkeling zijnde IAS. Hierdoor worden ook de administratieve lasten voor verzekeringsmaatschappijen beperkt gehouden. Zo bevat het voorstel bepalingen om bepaalde waarderingsgrondslagen (zoals de waardering van aandelen tegen verkrijgingsprijs) te verbieden en verplichtingen tot het geven van meer toelichting over bepaalde posten die samenhangen met de technische voorzieningen. Deze materie wordt onder meer bestreken door IAS 1, IAS 32, IAS 39 en de in ontwikkeling zijnde IAS voor verzekeringsovereenkomsten.

Sinds het voorstel voor advies aan de Raad van State is voorgelegd, heeft zich een aantal belangrijke internationale ontwikkelingen voorgedaan. In de eerste plaats hebben inmiddels de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement bovengenoemde Verordening aangenomen om alle beursgenoteerde ondernemingen, inclusief verzekeringsmaatschappijen en banken, met een zetel in de Europese Unie te verplichten om vanaf 2005 de IAS toe te passen voor de externe verslaggeving (Verordening (EG) Nr. 1606/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 19 juli 2002 betreffende de toepassing van internationale standaarden voor jaarrekeningen). Voorts heeft de IASB in haar bestuursvergadering van 24 mei 2002 voor de IAS voor verzekeringsovereenkomsten onderkend dat het niet realistisch is dat in 2005 een nieuwe standaard kan worden geïmplementeerd. Invoering van deze standaard zal op zijn vroegst over het boekjaar 2007 kunnen plaatsvinden. De IASB heeft dan ook besloten een tussenstandaard voor verzekeringsovereenkomsten te ontwikkelen die vanaf 2005 kan worden toegepast. Deze tussenstandaard richt zich met name op het geven van meer toelichtingen op bepaalde posten, waarvan het belang ook in het voorstel wordt onderkend.

Het advies van de Raad van State heeft ons aanleiding gegeven de actualiteit van elk van de onderdelen van het oorspronkelijke voorstel, afgezet tegen deze internationale ontwikkelingen in Europa en binnen IAS verband, nauwgezet te toetsen. Om inzichtelijk te maken hoe het voorstel zich verhoudt tot de standaarden (inclusief de gewijzigde IAS 32 en IAS 39, de verwachte tussenstandaard voor verzekeringsovereenkomsten en de definitieve standaard voor verzekeringsovereenkomsten) is hieronder een tabel opgenomen.

Ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen wordt niet vooruitgelopen op de internationale discussie. De trend in IASB-verband is dat voorzieningen tegen actuele waarde (in IASB-verband wordt van reële waarde gesproken) moeten worden gewaardeerd en dat buffers expliciet als eigen vermogen moeten worden gepresenteerd. Via

solvabiliteitseisen moet worden voorkomen dat te veel vermogen wordt uitgekeerd. Omdat enerzijds er nog geen IAS is en anderzijds fundamentele wijzigingen ook gevolgen hebben voor de solvabiliteitseisen worden geen fundamentele wijzigingen in de waardering van de technische voorzieningen voorgesteld. Op onderdelen die samenhangen met de technische voorzieningen (de rentestandkorting, acquisitiekosten, de voorziening voor niet-verdiende premies en de toereikendheidstoets) worden wel voorstellen gedaan die aansluiten op de richting die de IASB voorstaat. Zij zullen niet leiden tot een grote aanpassing van de administratieve systemen en daardoor niet tot vergroting van de administratieve lastendruk, maar wel het noodzakelijk geachte inzicht in de jaarverslaggeving geven. Ook de voorstellen tot het vormen van een voorziening voor de latente winstdelingsverplichtingen, het geven van informatie over de solvabiliteit en de schadevoorziening, passen binnen de ontwikkelingen in IASB-verband.

De kritiek van de Raad hebben wij op de volgende punten ter harte genomen. Het oorspronkelijk voorstel (de wijzigingen van artikel 442, derde en vierde lid) om het aantal waarderingsgrondslagen voor gebouwen en terreinen te beperken tot de actuele waarde is komen te vervallen. Hoewel Nederlandse verzekeringsmaatschappijen in de praktijk beleggingen in gebouwen en terreinen reeds tegen de actuele waarde waarden, kan binnen IAS 40 naast de actuele waarde ook tegen de historische verkrijgingsprijs worden gewaardeerd. De voorstellen met betrekking tot het dwingend voorschrijven van een model voor het overzicht van de samenstelling van het totaalresultaat, de gecombineerde winst- en verliesrekening en het uitloopoverzicht voor de schadevoorziening komen eveneens te vervallen omdat deze voorstellen niet aansluiten op de IAS. De kritiek van de Raad van State hebben wij op dit punt ter harte genomen. Hierbij speelt ook een rol dat voor de winst- en verliesrekening van verzekeringsmaatschappijen reeds een verplicht model bestaat dat is voorgeschreven in de vierde richtlijn (Richtlijn nr. 78/660/EEG van de Raad voor de Europese Gemeenschappen van 25 juli 1978 inzake de jaarrekening van bepaalde vennootschappen). Ook bij de nieuwe wijzigingsvoorstellen voor modernisering van deze richtlijn en een aantal andere Europese richtlijnen voor de financiële verslaggeving (Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van de Richtlijnen nr. 78/660/EEG, 83/349/EEG en 91/674/EEG van de Raad betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van bepaalde vennootschappen en verzekeringsondernemingen, COM, (2002), 259/2 def, 9 juli 2002). blijft dit model verplicht. Het eerder voorgestelde artikel 436a BW is aldus geschrapt.

Onderwerp in oorspronkelijk voorstel (volgorde als in artikelsgewijze toelichting)	Voorgestelde artikelen boek 2 BW	Verplichtingen vanuit IAS vanaf boekjaar 2005	Nog te ontwikkelen IAS (verzekeringscontracten) vanaf boekjaar 2007 of later	Verhouding voorstel t.o.v. IAS	Conclusie
1. Inzicht tonen in catastrofe voorziening	435, lid 1, onder a; 435a, lid 1, onder a en lid 2	Catastrofe-voorziening wordt verboden (interimstandaard)	Catastrofe-voorziening blijft verboden	Voorstel is tussenstap in de richting van verbod	Dit onderdeel doorvoeren
2. Mogelijkheid van vorming voorziening latente winstdelingsverplichtingen	435, lid 1, onder e; 435a, lid 1 en lid 3	Past in IAS dat voor alle verplichtingen een voorziening moet worden gevormd	In ontwikkeling, voor de verplichting blijft een voorziening nodig	Past binnen IAS kader	Dit onderdeel doorvoeren
3. Rentestand-kortingen: verminderen opties en inzicht geven	435, lid 3, 2e volzin en lid 6; 435a, lid 1, onder b en lid 2; 444a	n.v.t.	Vervalt: reële waarde voorziening weergeven	Voorstel stap in richting reële waarde weergeven en inzicht geven	Dit onderdeel doorvoeren

Onderwerp in oorspronkelijk voorstel (volgorde als in artikelsgewijze toelichting)	Voorgestelde artikelen boek 2 BW	Verplichtingen vanuit IAS vanaf boekjaar 2005	Nog te ontwikkelen IAS (verzekeringscontracten) vanaf boekjaar 2007 of later	Verhouding voorstel t.o.v. IAS	Conclusie
4. Acquisitie-kosten: verminderen opties en inzicht geven	434; 435, lid 4; 435a, lid 1, onder c en lid 2; 444a	n.v.t.	Vervalt; reële waarde voorzieningen weergeven	Voorstel stap in richting reële waarde weergeven en inzicht geven	Dit onderdeel doorvoeren
5. Inzicht tonen in voorziening niet-verdiende premies	435, lid 6	n.v.t.	Vervalt: reële waarde voorzieningen weergeven.	Voorstel stap in richting reële waarde weergeven en inzicht geven	Dit onderdeel doorvoeren
6. Toereikendheidstoets in de toelichting	435a, lid 4	n.v.t.	Noodzaak vervalt: reële waarde op de balans (i.p.v. in de toelichting)	Voorstel stap in richting reële waarde weergeven	Dit onderdeel doorvoeren
7. Model gecompri-meerde winst- en verliesrekening	436a;	IAS 1 geeft globaal aan hoe W&V rekening er uit ziet	Er komen geen sector specifieke model-voorschriften	Sector specifieke benadering past niet in IAS	Dit onderdeel vervalt
8. Totaal-overzicht eigen vermogen tonen volgens specifiek model	436b	IAS 1 geeft dezelfde verplichting. Er wordt geen specifiek model voorgeschreven	n.v.t.	Tonen totaal-overzicht sluit aan op IAS. Voorschrijven model niet	Dit onderdeel is aangepast: model-voorschrift vervalt. Artikel 436b vernummerd tot 440a
9. Resultaat-bepaling beleggingen schrappen twee opties	438, lid 5	Sluit aan op IAS 39 waar deze opties ook verboden zijn	n.v.t.	Past binnen IAS	Dit onderdeel doorvoeren
10. Inzicht tonen in schade-voorziening met een model-voorschrift	439, lid 6	Inzicht tonen wordt mogelijk verplicht in interim standaard als aanzet tot 2007	Blijft verplicht	Het inzicht geven sluit aan maar IAS werkt niet met concrete model-voorschriften	Dit onderdeel is aangepast model-voorschrift vervalt
11. Inzicht tonen in minimumbedrag solvabiliteit	441, lid 9	Wordt verplicht in aanpassing van IAS 30	Blijft verplicht	Het inzicht tonen sluit aan op IAS	Dit onderdeel doorvoeren
12. Beperking waardering gebouwen	442 lid 4	Sluit aan op IAS 16 en niet op IAS 40	n.v.t.	Sluit niet aan op IAS	Dit onderdeel vervalt
13. Beperking waardering aandelen	442 lid 5	Sluit aan op IAS 39	n.v.t.	Sluit aan op IAS	Dit onderdeel doorvoeren
14. Beperking waardering obligaties.	443	Sluit aan op IAS 39, IAS 39 heeft meer beperkingen	n.v.t.	Sluit aan op IAS	Dit onderdeel doorvoeren Dit onderdeel doorvoeren

4. Ingewonnen adviezen

Een conceptvoorstel is aan het Adviescollege Toetsing Administratieve Lasten voorgelegd en voor commentaar gezonden aan de Pensioen- & Verzekeringkamer (PVK), het Verbond van Verzekeraars (Verbond), de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ), het Koninklijk Nederlands Instituut van Register Accountants (Nivra) en VNO-NCW. Een belangrijk punt van commentaar is dat het voorstel slechts korte tijd van kracht zal zijn vanwege de invoering van IAS in 2005. Hierdoor zouden verzekeringsmaatschappijen geconfronteerd worden met meerdere wetwijzigingen binnen een relatief kort tijdbestek. Dit zou leiden tot een hoge administratieve lastendruk. Bovendien zou de volgtijdelijke vergelijkbaarheid van financiële informatie daardoor worden beperkt.

In de paragrafen 2 en 3 is reeds besproken waarom de onderhavige wetwijziging tegen de achtergrond van de internationale ontwikkelingen naar ons oordeel dringend en noodzakelijk is en op welke wijze rekening is gehouden met deze ontwikkelingen. Korthedshalve wordt dan ook naar de paragrafen 2 en 3 verwezen.

4.1. Commentaar Verbond van Verzekeraars

Tijdens het algemeen overleg van 18 oktober 2001 over de brief van 25 juni 2001 (Kamerstukken II, 2001, 26 489, nrs. 5–6) is door de Tweede Kamer verzocht om in de toelichting te verwoorden wat het overleg met de verzekeringsbranche, het Verbond, over het voorstel oplevert en wat de discussiepunten zijn. Naast de relatie met de invoering van de IAS in 2005, betreft het technisch commentaar van het Verbond; (i) de voorstellen ten aanzien van de verwerking van de acquisitiekosten; (ii) de toereikendheidstoets; (iii) de te verschaffen solvabiliteitsinformatie; en (iv) de schade-uitloop.

Ten aanzien van punt (i) vraagt het Verbond zich af of naast toekomstige premies ook rekening gehouden mag worden met toekomstig beleggingsrendement bij de bepaling van de te activeren acquisitiekosten. Deze opmerking heeft ertoe geleid dat in de toelichting is opgenomen dat de activering begrensd is tot de middelen die voor afschrijving uit toekomstige premies en/of beleggingsrendement beschikbaar komen. Over punt (ii) bestaat bij het Verbond onduidelijkheid over de vraag of de aangescherpte toereikendheidstoets gelijktijdig met de wet in werking treedt. In de toelichting is aangegeven dat het de bedoeling is om de aangescherpte toereikendheidstoets inderdaad gelijktijdig met de wet in werking te doen treden. Het Verbond vraagt zich voorts af of de voorstellen over de te verschaffen solvabiliteitsinformatie (punt (iii)) ook van toepassing zijn op verzekeringsmaatschappijen in een groep. Dat is inderdaad het geval. Krachtens artikel 445, tweede lid, wordt een groepsmaatschappij aan het hoofd van een groep die de gegevens consolideert van een groep of een groepsdeel, welke geen of nagenoeg geen andere werkzaamheid heeft dan de uitoefening van het verzekeringsbedrijf in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen. Via de schakelbepaling van artikel 410, eerste lid, is het bepaalde in titel 9 ook van toepassing op de geconsolideerde jaarrekening.

Ten aanzien van punt (iv) merkt het Verbond op dat uit de tekst van artikel 439, zesde lid, niet blijkt of voor de buitenlandse onderdelen van een verzekeringsmaatschappij inzicht in de schade-uitloop dient te worden gegeven. Voorts vraagt het Verbond zich af of de verplichting tot het geven van inzicht in de effecten van de schade-uitloop op het technisch resultaat geldt voor alle branches tezamen en of de verplichting geldt per boekjaar of over de afgelopen vijf boekjaren tezamen. Het Verbond geeft ook aan dat deze verplichting een te hoge administratieve druk voor de buitenlandse onderdelen met zich zou brengen. Over de verplichting tot het geven van de schade-uitloop kan het volgende worden opgemerkt. Via de schakelbepaling van artikel 410, eerste lid, moet een verzekeringsmaatschappij het inzicht in de schade-uitloop ook voor haar buitenlandse onderdelen geven. Dit inzicht in de schade-uitloop dient per branchegroep te worden weergegeven. Om tegemoet te komen aan de vrees van het Verbond voor te hoge administratieve lasten is besloten, in afwijking van de aanbeveling van de in de inleiding genoemde deskundigengroep, om de verplichting tot het geven van inzicht in de schade-uitloop te beperken tot de afgelopen drie boekjaren in plaats van de afgelopen vijf boekjaren. De meeste overige opmerkingen van het Verbond zijn tekstueel van aard of betreffen vragen en/of onduidelijkheden. Deze zijn verwerkt in de toelichting.

5. Administratieve lasten

Bij de totstandkoming van het voorstel is aandacht besteed aan de vraag of het voorstel leidt tot een onaanvaardbare verzwaring van de administratieve lasten voor de verzekeringsbranche. Een belangrijk uitgangspunt daarbij was het vinden van een juiste balans tussen enerzijds de beoogde transparantie en vergelijkbaarheid van de jaarrekening en anderzijds de

daaraan verbonden administratieve druk. Daarbij is ook uitgangspunt geweest dat het financieel verslag dient te voldoen aan de voorschriften van het jaarrekeningenrecht als aan de informatiebehoefte van de PVK ten behoeve van het toezicht. Op die manier kan worden tegengegaan dat verzekeringsmaatschappijen dubbel werk verrichten, aangezien de verzamelde informatie ten behoeve van de jaarrekening ook kan worden gebruikt voor de verslagstaten.

Het voorstel leidt tot een beperkte stijging van de administratieve lasten, omdat de voorgestelde wijzigingen in essentie bestaan uit verplichtingen tot het opnemen van aanvullende informatie in de toelichting op de balans en op een aantal punten de bestaande praktijk uniformeren. Dit betekent dat de informatie die moet worden verschaft, voor een deel intern aanwezig is. Hierdoor hoeven de administratieve systemen zelf niet of nauwelijks te worden aangepast.

Afdeling 15 van titel 9 van Boek 2 van het BW is van toepassing op verzekeringsmaatschappijen die verslagstaten ten behoeve van het toezicht door de PVK indienen. Dit betekent dat na inwerkingtreding van het voorstel ongeveer 400 verzekeringsmaatschappijen onder het nieuwe regime zullen vallen. In verband met dubbeltellingen (verzekeringsmaatschappijen als onderdeel van een verzekeringsgroep en financiële conglomeraten) zullen per saldo ongeveer 260 verzekeringsmaatschappijen of verzekeringsgroepen met het voorstel worden geconfronteerd.

Het voorstel zal leiden tot initiële administratieve lasten en kosten (die gemoeid zijn met mogelijke stelselwijzigingen) en lopende lasten en kosten voor verzekeringsmaatschappijen (die jaarlijks gemoeid zijn met verplichtingen tot toelichting). In het eerste jaar zullen meer kosten worden gemaakt dan nadien.

Een aantal verzekeringsmaatschappijen zal éénmalige kosten maken die samenhangen met stelselwijzigingen. Zo wordt een klein aantal waarderingsmethoden verboden (wijziging van de artikelen 442 en 443). Het betreft hier echter methoden die in de praktijk nauwelijks gebruikt worden en die tevens binnen IAS 39 niet mogen worden gebruikt. Voor maatschappijen die deze waarderingsmethoden niet gebruikten, verandert er derhalve niets. Zij hoeven geen stelselwijzigingen door te voeren. Ongeveer 28 verzekeringsmaatschappijen waarderen aandelen tegen de verkrijgingsprijs. De tijd die gemoeid is met deze stelselwijziging zal naar schatting tussen vier en zes uren liggen. Uitgaande van een uurloon van € 35 zullen de kosten voor deze verzekeringsmaatschappijen ongeveer tussen de € 3920 en de € 5880 liggen.

De afschaffing van de methode van structurele indirecte beleggingsrendement betekent voor 50 verzekeringsmaatschappijen een stelselwijziging. De maatschappijen die deze methode gebruiken doen dat echter sinds 1995 of later en beschikken ook over de informatie die nodig is voor de niet verboden waarderingsmethoden, zodat het naar verwachting weinig boekhoudkundige problemen geeft om deze methode niet meer te gebruiken. Bovendien leidt de afschaffing van deze methode zelfs tot een vermindering van de administratieve lasten, omdat de berekening van deze methoden zeer complex van aard is en in de praktijk zeer regelmatig wordt aangepast. De tijd die met afschaffing gemoeid is, zal naar verwachting gemiddeld rond de 20 uren liggen. Uitgaande van een uurloon van € 35 zullen de kosten ongeveer rond € 35 000 liggen. De afschaffing van de methode waarbij niet-gerealiseerde resultaten worden opgenomen in de herwaarderingsreserve en bij realisatie in de herwaarderingsreserve worden gehouden of overgeboekt naar de vrije reserve betekent voor 65 verzekeringsmaatschappijen een stelselwijziging. De tijd die hiermee gemoeid is, zal naar schatting gemiddeld rond de 20 uren liggen. Uitgaande van een uurloon van € 35 zullen de kosten ongeveer rond de € 45 500 liggen.

De lopende kosten hangen samen met de jaarlijkse verplichting om toe te lichten op grond van de voorgestelde artikelen 435a, 439, zesde lid, 440a

en 441a. Omdat de te verschaffen informatie veelal aanwezig is in de administratieve systemen en een aantal verzekeringsmaatschappijen deels voldoet aan de voorgeschreven toelichtingen, zal de verplichting tot aanlevering van deze informatie nauwelijks leiden tot extra lasten en kosten. Wel zullen er kosten moeten worden gemaakt ten behoeve van de presentatie van deze gegevens in de jaarrekening. De aanscherping van de toereikendheidstoets zal wel administratieve lasten met zich brengen. Dit betreft voornamelijk de berekening van deze toets ten behoeve van het toezicht door de PVK. In de wijziging van het Besluit technische voorzieningen verzekeringsbedrijf 1994 (BTVV 1994) en de Regeling maximumrentepercentages, voorzichtigheidsmarges en voorschriften technische voorzieningen verzekeringsbedrijf 1999 (Regeling maximumrentepercentages) zal worden aangegeven wat de kosten zullen zijn die deze berekening met zich brengt. Ongeveer 70 levensverzekeringsmaatschappijen c.q. verzekeringsgroepen zullen de kwantitatieve aangescherpte toereikendheidstoets moeten uitvoeren. De tijd die hiermee gemoeid is, zal naar schatting een week zijn. Uitgaande van een gemiddeld uurloon van een actuaaris à € 115 is onze inschatting dat de kosten ongeveer € 322 000 zullen bedragen. Omdat de informatie door het uitvoeren van deze kwantitatieve aangescherpte toereikendheidstoets beschikbaar komt, zal openbaarmaking van deze informatie in de jaarrekening (artikel 435a, vierde lid) weinig extra kosten met zich brengen. De tijd die gemoeid is met de openbaarmaking van de informatie die krachtens het voorgestelde artikel 435, eerste tot en met derde lid moet worden verschaft zal naar schatting tussen de drie en vijf uren liggen. Uitgaande van een uurloon van € 35 zullen de kosten ongeveer tussen de € 27 300 en de € 45 500 liggen. De verplichting tot het tonen van de samenhang tussen eigen vermogen en winst via het totaalresultaat (artikel 440a) betekent geen extra initiële lastendruk, omdat deze samenhang reeds in het boekhoudsysteem aanwezig is. De tijd die hiermee gemoeid is, zal naar schatting tussen de een en twee uren liggen. Uitgaande van een uurloon van € 35 zullen de kosten ongeveer tussen de € 9100 en de € 18 200 liggen. Wat betreft de informatie die gegeven moet worden over de schadevoorziening (artikel 439, zesde lid) geldt dat Nederlandse verzekeringsmaatschappijen dat reeds doen. Slechts de maatschappijen die buiten Nederland een vestiging hebben, zullen extra lasten moeten maken. Naar schatting zullen dat 30 verzekeringsmaatschappijen zijn. De tijd die hiermee gemoeid is, zal ongeveer vier uur bedragen. Uitgaande van een uurloon van € 35 zullen de kosten ongeveer € 4200 bedragen.

ARTIKELLEN

Artikel I

De artikelen 435, eerste lid, onder a, en vijfde lid en 435a, eerste lid, onder a, en tweede lid

Deze artikelen hebben betrekking op de catastrofevoorziening. Schadeverzekeringsmaatschappijen vormen dikwijls deze voorziening voor onvoorziene grote risico's, zoals stormen of andere rampen. Om in het algemeen een voorziening te mogen vormen, dient aan twee vereisten te worden voldaan; (i) het moet waarschijnlijk zijn dat de tegenvaller zich zal manifesteren; en (ii) de kosten moeten redelijk betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. Aangezien een catastrofe niet voorspelbaar is, kan op de balansdatum geen controletoeets op de vereiste omvang worden uitgevoerd. Dit betekent dat een catastrofevoorziening geen informatie geeft over de toekomstige uitgaven. Omdat het in de overige lidstaten van de Europese Unie is toegestaan een dergelijke voorziening te vormen, ligt het niet in de rede om in Nederland deze voorziening te verbieden. Wel wordt

voorgesteld de wijze van opnemning van deze voorziening in de balans te uniformeren. Hiertoe wordt voorgesteld artikel 435, eerste lid, onder a, zodanig te wijzigen, dat daarin wordt bepaald dat de catastrofevoorziening steeds dient te worden opgenomen onder de voorziening voor lopende risico's. Dat leidt tevens tot schrapping van de eerste volzin van het vijfde lid van artikel 435. Aangezien de invloed van de catastrofevoorziening op het resultaat van een verzekeringsmaatschappij aanzienlijk kan zijn, wordt voorts in het nieuw ingevoegde artikel 435a, eerste lid, onder a, en tweede lid een voorstel gedaan om verzekeringsmaatschappijen die een catastrofevoorziening hebben, te verplichten deze in de toekomst openbaar te maken. Die openbaarmaking geschiedt door in de toelichting de omvang daarvan te vermelden en door middel van een mutatieoverzicht te laten zien welke mutaties in de loop van het boekjaar hebben plaatsgevonden. Op deze manier worden winst en eigen vermogen van verzekeringsmaatschappijen die verschillend omgaan met deze voorziening beter onderling vergelijkbaar.

De artikelen 435, eerste lid, onder e en 435a, eerste en derde lid

Deze artikelen hebben betrekking op de introductie van een voorziening voor latente winstdelingverplichtingen. Als gevolg van de waardering van zakelijke waarden tegen actuele waarde kunnen beleggingen op de balans een waarde vertegenwoordigen die niet feitelijk in kas is, maar waartegen de beleggingen op die balansdatum zouden kunnen verkocht. De polisvoorwaarden kunnen bepalen dat als verkoop daadwerkelijk plaatsvindt, de polishouders recht hebben op een deel van die verkoopwinst. Om deze «latente verplichtingen» jegens polishouders in de jaarrekening tot uitdrukking te laten komen, wordt voorgesteld in artikel 435, eerste lid, een nieuw onderdeel e op te nemen waarin een voorziening voor latente winstdelingverplichtingen wordt geïntroduceerd. Deze voorziening is overbodig indien met de claims reeds rekening is gehouden bij de bepaling van andere technische voorzieningen. Wordt een voorziening voor latente winstdelingverplichtingen gevormd, dan moeten, krachtens het voorgestelde artikel 435a, derde lid, de grondslagen voor de vorming en waardering van deze voorziening in de toelichting worden vermeld. Krachtens artikel 435a, eerste lid, onderdeel d, en tweede lid, dient verder de omvang van deze voorziening in de toelichting te worden vermeld en een mutatieoverzicht te worden opgenomen.

Voor de goede orde wordt opgemerkt dat voor zover in het verleden gerealiseerde waardestijgingen reeds zijn toegekend aan polishouders de voorziening voor winstdeling en kortingen reeds bestaat (artikel 435, eerste lid, onder d).

De artikelen 435, derde lid, tweede volzin, en zesde lid, en 435a, eerste lid, onder b, en tweede lid, en 444a

Bij de berekening van premies voor verzekeringen met een spaarkarakter kan op twee manieren rekening worden gehouden met de te verwachten beleggingsrendementen op de ingelegde premies; (i) bij de premieberekening kan een rekenrente gehanteerd worden die het te behalen beleggingsrendement benadert; of (ii) een door de toezichthouder voorgeschreven lagere rekenrente wordt gehanteerd, waarbij vervolgens een korting op de premie wordt verleend die samenhangt met het verschil tussen de gehanteerde rekenrente en het te behalen beleggingsrendement. Men noemt dat rentestandkorting. Beide methoden hebben hetzelfde economische effect voor de verzekeringsmaatschappij; deze rekent in de tarieven met een hogere rekenrente dan het maximumrentepercentage. Zij moet hier dan ook op gelijksoortige wijze rekening mee houden bij het vaststellen van de technische voorziening voor polishouders.

Het verlenen van rentestandkortingen is internationaal gezien niet gebruikelijk. Daarom zijn in de vierde richtlijn geen voorschriften over rentestandkortingen opgenomen. Het huidige artikel 435, derde lid, beperkt zich tot het voorschrift om in de balans in premies begrepen rentestandkortingen op de technische voorzieningen in mindering te brengen. De wet bevat thans geen voorschriften voor de wijze van afschrijving van rentestandkortingen. Voorgesteld wordt de wijze van omgaan met rentestandkortingen in overeenstemming met de aanbevelingen van de RJ te uniformeren door levensverzekeringsmaatschappijen te verplichten om nog af te schrijven rentestandkortingen op de voorziening voor levensverzekering in mindering te brengen (de wijziging van artikel 435, derde lid, tweede volzin, en zesde lid). Schadeverzekeringsmaatschappijen zijn krachtens dit artikel verplicht om de nog af te schrijven rentestandkorting op de voorziening voor niet-verdiende premies dan wel op de voorziening voor lopende risico's in mindering te brengen. Verder dienen rentestandkortingen krachtens het voorgestelde artikel 444a op actuariële wijze te worden afgeschreven. Dit betekent dat rentestandkortingen dienen te worden afgeschreven naar rato van de verwachte realisatie van de beleggingsrendementen waarmee rekening is gehouden bij de berekening van de premie. Ook volgt hieruit dat alleen die rentestandkortingen mogen worden afgeschreven die gerelateerd zijn aan de feitelijk aanwezige beleggingen met overeenkomstige gecontracteerde beleggingsresultaten.

Het op de technische voorzieningen in mindering gebrachte bedrag en de mutaties in de nog af te schrijven rentestandkortingen zullen in een mutatieoverzicht in de toelichting moeten worden opgenomen (artikel 435a, eerste lid, onder b, en tweede lid). Op deze wijze wordt inzicht gegeven in de omvang van de rentestandkortingen aan polishouders.

De artikelen 434, 435, vierde lid, 435a, eerste lid, onder c, en tweede lid, 440, eerste lid, en 444a

Deze artikelen hebben betrekking op acquisitiekosten. Acquisitiekosten zijn kosten die middellijk of onmiddellijk samenhangen met het sluiten van verzekeringsovereenkomsten. Zij kunnen thans op drie manieren worden behandeld; i) direct ten laste van de winst- en verliesrekening brengen; ii) opnemen op de balans en afschrijven waarbij de post in mindering wordt gebracht op de technische voorzieningen (het huidige artikel 435, vierde lid); en iii) opnemen op de balans en afschrijven waarbij de post wordt opgenomen onder de overlopende activa (het huidige artikel 434, eerste lid, onder b, en tweede lid). De wet bevat thans geen voorschriften voor de wijze van afschrijven van de acquisitiekosten. Dit leidt in de praktijk tot een gebrek aan uniformiteit.

Verzekeringsmaatschappijen houden bij de premieberekening rekening met de dekking van de acquisitiekosten. Bij periodieke premies is het uitgangspunt dat acquisitiekosten gedurende de premielooptijd van de verzekering worden terugverdiend. In het geval van koopsomproducten waarbij het uitgangspunt is dat de dekking uit de te realiseren beleggingsmarge beschikbaar komt, bestaat ook dan een verband met toekomstige middelen. Voor beide productcategorieën ligt activering van acquisitiekosten voor de hand. Het direct boeken van alle acquisitiekosten ten laste van de winsten verliesrekening geeft in die gevallen geen goed beeld van de werkelijkheid. Acquisitiekosten zouden in de winst- en verliesrekening in aanmerking moeten worden genomen op het moment dat ook de bijbehorende dekking uit premiebatens of beleggingsmarge wordt ontvangen. Voorgesteld wordt het direct ten laste van de winst- en verliesrekening brengen van acquisitiekosten waar toekomstige premiebatens of beleggingsmarge tegenover staan te verbieden en de wijze van afschrijving van acquisitiekosten te uniformeren. Daartoe wordt artikel 435, vierde lid, gewijzigd. Hierdoor wordt het ook verplicht acquisitiekosten in

minderung te brengen op de voorziening voor levensverzekering dan wel de voorziening voor niet-verdiende premies. Zij mogen niet meer onder de overlopende posten worden opgenomen. Dit heeft tot gevolg dat het huidige artikel 434, eerste lid, onder b, en tweede lid, komt te vervallen. Het bovenstaande laat onverlet dat bij producten waarbij de dekking voor acquisitiekosten geheel in het jaar van afsluiten van de verzekering beschikbaar komt, de acquisitiekosten direct ten laste van de winst- en verliesrekening dienen te worden gebracht.

Verder wordt in het nieuwe artikel 444a bepaald dat acquisitiekosten die in mindering zijn gebracht op de voorziening voor levensverzekering actuariel dienen te worden afgeschreven. Op deze wijze wordt de activering begrensd tot de middelen die voor afschrijving uit de toekomstige dekkingsbedragen beschikbaar komen. Het op de technische voorzieningen in mindering gebrachte bedrag en de mutaties in de nog af te schrijven acquisitiekosten moeten in een mutatieoverzicht in de toelichting worden opgenomen (artikel 435a, eerste lid, onder c, en tweede lid).

Artikel 435, zesde lid

De voorziening voor niet-verdiende premies heeft betrekking op in het boekjaar ontvangen premies ter zake van risico's die op het daaropvolgende boekjaar of de daaropvolgende boekjaren betrekking hebben. De premie moet gelijkmatig aan de risicoperiode worden toegerekend. Indien het risico zelf ongelijkmatig over de tijd verloopt, dient de premietoerekening daarop aan te sluiten. In de praktijk wordt deze gedragslijn in het algemeen gevolgd. In het levensverzekeringsbedrijf bestaat de keuze om de voorziening voor niet-verdiende premies afzonderlijk te vermelden dan wel te verantwoorden onder de voorziening voor levensverzekering (het huidige artikel 435, zesde lid). Het laatste heeft de voorkeur van de RJ. In aansluiting hierop en om de wijze van omgaan met deze voorziening te harmoniseren, wordt voorgesteld artikel 435, zesde lid, zodanig te wijzigen dat het verplicht wordt de voorziening voor niet-verdiende premies onder de voorziening voor levensverzekering op te nemen. In het BTVV 1994 wordt voor het schadeverzekeringsbedrijf een berekeningsmethode voor de voorziening voor niet-verdiende premies voorgeschreven. Volgens deze methode dient de voorziening voor elke verzekering afzonderlijk en op voorzichtige wijze te worden bepaald. Statistische methoden zijn uitsluitend toegestaan indien deze methoden naar verwachting een zelfde uitkomst opleveren als de afzonderlijke berekeningen. Voor het levensverzekeringsbedrijf is echter niets in het BTVV 1994 bepaald. Uit het oogpunt van consistentie zal ook voor het levensverzekeringsbedrijf een berekeningsmethode in het BTVV 1994 worden opgenomen. Het BTVV 1994 zal daartoe worden aangepast.

Artikel 435a, vierde lid

In artikel 66 van de Wet toezicht verzekeringbedrijf 1993 is voorgeschreven dat verzekeringsmaatschappijen toereikende technische voorzieningen aanhouden. Artikel 2, eerste lid, van het BTVV 1994 bepaalt dat de technische voorziening voor levensverzekering berekend wordt op basis van een «voldoende voorzichtige prospectieve actuariële methode». Vanouds geschiedt de vaststelling van de technische voorziening levensverzekering voornamelijk op basis van historische tariefgrondslagen. Dit zijn de sterfte-, kosten- en rentegrondslagen die gebruikt zijn om het tarief, de premie voor een verzekeringsproduct te berekenen. In de Regeling maximumrentepercentages heeft de PVK maximumrentepercentages vastgesteld. Deze dienen te worden gebruikt in een toets om vast te stellen of de voorziening voor levensverzekering zoals deze op de balans wordt opgevoerd toereikend is. Wanneer uit de toereikendheidstoets blijkt dat de voorziening te laag is, dient deze te worden aangevuld. Voor de

toereikendheidstoets gelden thans geen specifieke voorschriften over de te hanteren sterfte- en kostengrondslagen.

Om te bewerkstelligen dat zichtbaar wordt wat de krachtens de toezichtwetgeving minimaal aan te houden technische voorzieningen voor levensverzekeringsmaatschappijen zijn, zal de PVK de eisen van de toereikendheidstoets zodanig aanpassen dat naast de bestaande voorschriften voor de te hanteren rekenrente, voorschriften zullen worden gegeven op het vlak van de te hanteren sterfte- en kostengrondslagen. De aangescherpte toets zal worden verankerd in het BTVV 1994 en de Regeling maximumrentepercentages. Om ook de gebruikers van de jaarrekening inzicht te geven in de daadwerkelijke verplichtingen die een verzekeringsmaatschappij in het levensverzekeringsbedrijf heeft, wordt voorgesteld om in het Burgerlijk Wetboek de verplichting op te nemen dat de kwantitatieve uitkomst (de zogeheten toetsvoorziening) van de aangescherpte toereikendheidstoets in de toelichting wordt opgenomen (artikel 435a, vierde lid). Daarbij moeten ook de voor de berekening van de aangescherpte toets gehanteerde grondslagen worden vermeld. Verzekeringsmaatschappijen behouden de mogelijkheid om de in de toereikendheidstoets voorgeschreven moderne grondslagen ook te gebruiken voor de balanswaardering van de technische voorzieningen (het huidige artikel 444, eerste lid).

Artikel 438, vijfde lid

De toevoeging van dit artikellid hangt samen met het beperken van het aantal methoden voor resultaatbepaling van beleggingen gewaardeerd tegen de actuele waarde. In de praktijk gebruiken verzekeringsmaatschappijen diverse resultaatbepalingmethoden voor deze beleggingen. Dit komt ook tot uitdrukking in de richtlijnen van de RJ. Volgens deze richtlijnen kunnen de volgende vier methoden gebruikt worden voor de resultaatbepaling van beleggingen gewaardeerd tegen actuele waarde: a) niet-gerealiseerde resultaten opnemen in de herwaarderingsreserve en bij realisatie deze resultaten in de herwaarderingsreserve houden of overboeken naar de vrije reserve; b) niet-gerealiseerde resultaten opnemen in de herwaarderingsreserve en bij realisatie het gerealiseerde resultaat (zijnde het verschil tussen verkoopprijs en kostprijs) in de winst- en verliesrekening verantwoorden; c) niet-gerealiseerde resultaten direct in de winst- en verliesrekening opnemen en bij verkoop van de belegging het nog niet in het resultaat opgenomen verschil tussen de laatste boekwaarde en verkoopprijs opnemen in de winst- en verliesrekening; en d) niet-gerealiseerde en gerealiseerde resultaten opnemen in de herwaarderingsreserve, waaruit volgens een vaste methodiek bedragen getemporeerd naar de winst- en verliesrekening worden overgeboekt (het zogenoemde structurele indirecte rendement).

Alle methoden worden in de praktijk gebruikt. Methode c doet het meeste recht aan de economische werkelijkheid, aangezien bij het gebruik van deze methode de beleggingsresultaten volledig in de winst van het betreffende boekjaar tot uitdrukking komen. Internationaal wordt naast methode c methode b ook veelvuldig gebruikt. Volgens IAS 39 kunnen, afhankelijk van de reden van het aanhouden van de belegging, beide methoden worden gehanteerd. Met het oog op een «gelijk speelveld» en IAS 39 wordt dan ook voorgesteld deze twee methoden te handhaven.

Methode a doet minder recht aan de economische werkelijkheid omdat bij toepassing van de methode beleggingswinsten nooit in de winst- en verliesrekening worden verantwoord. Daarom wordt voorgesteld deze methode niet langer toe te staan.

De verschillende methoden van structurele indirecte beleggingsrendement (methode d en varianten daarvan) leiden ertoe dat beleggingsresultaten niet in de winst- en verliesrekening worden getoond in de periode waarin ze optreden, maar worden gespreid in de tijd op basis van een voortschrijdend gemiddelde of een andere spreidingsvorm. De op de

winst- en verliesrekening getoonde beleggingsresultaten hebben daardoor geen relatie met de financiële prestaties van de onderneming in het betreffende boekjaar. Deze methoden worden noch door IAS noch door US GAAP toegestaan. Voorgesteld wordt de toepassing van deze methoden te verbieden. Een verzekeringsmaatschappij die toch informatie wil verschaffen over het structurele beleggingsrendement heeft de mogelijkheid om deze informatie aanvullend in de toelichting op te nemen. Bij toepassing van methode b worden de ongerealiseerde waardestijgingen in de herwaarderingsreserve opgenomen. Verliezen (zowel ongerealiseerde waardeverminderingen als gerealiseerde verliezen) kunnen krachtens artikel 390, derde lid, en artikel 387, vijfde lid, aan de herwaarderingsreserve worden onttrokken voor zover overeenkomstige ongerealiseerde waardeverminderingen in het verleden in de herwaarderingsreserve zijn opgenomen. Als dit niet het geval is, dienen verliezen krachtens artikel 387, vierde en vijfde lid, ten laste van de winst- en verliesrekening te worden gebracht. Winsten dienen bij deze methode, onmiddellijk en uitsluitend bij realisatie, krachtens het voorgestelde artikel 438, vijfde lid, ten laste van de winst- en verliesrekening te worden gebracht. Indien methode c wordt toegepast, worden ongerealiseerde winsten respectievelijk verliezen krachtens artikel 438, vierde lid, respectievelijk 387, vierde en vijfde lid, ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht. Gerealiseerde winsten worden, voor zover deze niet reeds ongerealiseerd zijn opgenomen in de winst- en verliesrekening, krachtens het voorgestelde artikel 438, vijfde lid, in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Het slechts toestaan van methode b of c betekent dat alle in het boekjaar gerealiseerde winsten en verliezen in de winst- en verliesrekening moeten worden verantwoord, rekening houdend met de artikelen 390, derde lid, en 438, vierde en vijfde lid.

Artikel 439, zesde lid

De wijziging van het zesde lid van artikel 439 heeft betrekking op het geven van meer informatie over de schadevoorziening. Deze voorziening heeft betrekking op de geschatte verplichtingen uit hoofde van lopende schadegevallen. Bij schadeverzekeringsmaatschappijen is de wijze van vaststellen van deze voorziening van grote betekenis voor het beeld dat de jaarrekening geeft van de financiële positie en ontwikkeling van de verzekeringsmaatschappij. Concrete waarderingsregels ontbreken en zijn niet eenvoudig te geven. De kwaliteit van de inschatting van de schadevoorziening in het verleden is echter wel inzichtelijk te maken door het geven van inzicht in de zogenoemde uitloop van de schadevoorziening. Met uitloop wordt bedoeld die mutatie in de schadevoorziening, opgenomen in de winst- en verliesrekening, die het gevolg is van voortschrijdend inzicht in de omvang van de nog uit te betalen schade. Men denke aan het verschil tussen de in het boekjaar uitbetaalde schade en de hiervoor in het verleden gereserveerde schadevoorziening. Op grond van het huidige artikel 439, zesde lid, dient inzicht te worden gegeven in de aard en omvang van deze uitloop.

Met de voorgestelde wijziging van het zesde lid wordt bereikt dat een verzekeringsmaatschappij per branchegroep (de branchegroepen als bedoeld in het Besluit staten verzekeringsbedrijf 1994 (Besluit van 13 juni 1994, houdende uitvoering van de artikelen 67, tweede lid, 72, vijfde lid, 95, tweede lid, en 100, vijfde lid van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, Stb. 478, zoals gewijzigd bij de Besluiten van 8 december 1999, Stb. 590, 21 januari 2000, Stb. 90, 6 juni 2000, Stb. 270, 5 januari 2001, Stb. 22) een matrix moet opstellen waarin wordt aangegeven op welke schadejaren de uitloop (opgenomen in de winst- en verliesrekening) betrekking heeft. Hierdoor wordt het mogelijk een oordeel te vormen over de kwaliteit van de inschatting, naar aard en omvang, van de schade-

voorziening in de drie voorgaande boekjaren en het effect daarvan op het technisch resultaat in die jaren. Voorts moet via de matrix inzicht worden gegeven in het effect van de uitloop op het technisch resultaat in de drie voorgaande boekjaren. Het deel van de uitloop in het boekjaar dat betrekking heeft op schadejaren van vier jaar of langer terug behoeft niet verder te worden uitgesplitst. Deze informatie dient te worden gegeven, tenzij de cumulatieve uitloop inzake de drie voorgaande boekjaren en de uitloop in het boekjaar telkens minder bedraagt dan tien procent van het resultaat van de technische rekening van het desbetreffende boekjaar.

In beginsel vindt in de waardering van de schadevoorziening geen verdiscontering plaats. Indien sprake is van een verdisconteerde voorziening (artikel 3, derde lid, BTVV 1994), moet jaarlijks interest aan de voorziening worden toegevoegd. Hierdoor ontstaat een negatief effect op het resultaat. Daartegenover staat echter dat in een dergelijk systeem het technisch resultaat in het jaar van vorming van de voorziening hoger zal zijn dan zonder discontering. In het geval dat discontering plaatsvindt, dient ook het effect van discontering in de toelichting op het uitloopoverzicht (de matrix) te worden vermeld.

Voor de goede orde wordt opgemerkt dat een verzekeringsmaatschappij op grond van de schakelbepaling van artikel 410, eerste lid, ook voor haar buitenlandse onderdelen inzicht dient te geven in de schade-uitloop.

Voorts valt de uitloop van de voorzieningen van de branches ongevallen en ziekten niet onder de reikwijdte van dit artikellid, omdat deze voorziening wordt berekend zoals in de levensverzekeringsbranche gebruikelijk is.

Artikel 440a

Levensverzekeringsmaatschappijen hebben vaak grote bedragen belegd in zakelijke waarden, zoals aandelen. Vanwege het grote bedrag van mutaties in zakelijke waarden is de invloed op het resultaat van verschillende methoden om waardeveranderingen aan de winst- en verliesrekening toe te rekenen groot. Voor een goed inzicht in de jaarrekening moet een aansluiting aanwezig zijn tussen de mutatie van het eigen vermogen op de balans (het totaalresultaat) en het nettoresultaat in het verslagjaar. In artikel 440a wordt voorgesteld dat verzekeringsmaatschappijen in aansluiting op de winst- en verliesrekening (en dus in aansluiting op de nettowinst of het nettoverlies) een overzicht van de samenstelling van het totaalresultaat op moeten nemen.

Dit totaalresultaat is gelijk aan het verschil tussen het eigen vermogen op de beginbalans en het eigen vermogen op de eindbalans, gecorrigeerd voor kapitaalstortingen (bijvoorbeeld emissies) en kapitaalonttrekkingen (bijvoorbeeld dividend). Daarbij moet worden aangegeven uit welke onderdelen dit totaalresultaat is opgebouwd. Indien in het boekjaar ontstane niet-gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen die zijn gewaardeerd tegen actuele waarde niet in de winst- en verliesrekening worden opgenomen, komen deze toch in het totaalresultaat tot uiting. Daarnaast dient via het totaalresultaat inzicht te worden gegeven in het effect van een stelselwijziging op het nettoresultaat.

Op grond van artikel 406 dient een financieel conglomeraat inzicht te geven in de resultaten en het eigen vermogen van de verzekeringsonderdelen van het conglomeraat. Dit betekent dat het voorschrift tot het opnemen van een totaalresultaat onverkort van toepassing is op de verzekeringsonderdelen van het conglomeraat.

Artikel 441, negende lid

Solvabiliteit is de mate waarin een onderneming in staat is om op lange termijn aan haar verplichtingen te voldoen. De basis voor de solvabiliteit is het eigen vermogen (artikel 68, eerste lid, van de Wtv 1993 en het

Besluit solvabiliteitsmarge verzekeringsbedrijf 1994). In de Wtv 1993 wordt bepaald hoeveel eigen vermogen een verzekeringsmaatschappij minimaal moet aanhouden. Voor de belanghebbende bij een jaarrekening is deze informatie van belang, omdat dit eigen vermogen niet kan worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Het Burgerlijk Wetboek bevat thans geen specifieke bepalingen omtrent het opnemen van solvabiliteitsinformatie in de jaarstukken. De introductie van een wettelijke verplichting leidt ertoe dat belanghebbenden in één oogopslag zien welk deel van het uit de balans blijkende eigen vermogen aangehouden wordt voor het prudentieel toezicht en welk deel beschikbaar is voor eventuele uitkering aan aandeelhouders en leden.

Krachtens het voorgestelde artikel 441, negende lid, dienen verzekeringsmaatschappijen het wettelijk vereiste minimumbedrag van de solvabiliteit (in de Wtv 1993 wordt het begrip solvabiliteitsmarge gehanteerd voor de vergunninghoudende verzekeringsmaatschappij) in de toelichting bij de jaarrekening te vermelden en geeft het bestuur tevens inzicht in het bedrag van de solvabiliteit dat het bestuur noodzakelijk acht. Voorts moet worden vermeld wat de werkelijke aanwezige solvabiliteit is, dus ook de omvang en de functie van een eventueel nog boven het minimum aanwezige buffer.

In de artikelen 1 en 2 van het Besluit solvabiliteitsmarge verzekeringsbedrijf 1994 (Besluit van 13 juni 1994, houdende uitvoering van de artikelen 42, eerste lid, onderdeel e, 68, eerste, tweede en vierde lid, en 195, derde lid, van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, Stb. 449, zoals gewijzigd bij de Besluiten van 11 december 1997, Stb. 703, 8 december 1999, Stb. 590, 5 januari 2001, Stb. 22) wordt invulling gegeven aan het minimum bedrag van de solvabiliteitsmarge, bedoeld in artikel 68, eerste lid, van de Wtv 1993 voor de enkelvoudige verzekeringsmaatschappij. Artikel 3 van dit besluit geeft aan wat onder aanwezige solvabiliteitsmarge voor de vergunninghoudende verzekeringsmaatschappij wordt verstaan. Via artikel 445, tweede lid, geldt het voorgestelde artikel 441, negende lid, ook voor verzekeringsmaatschappijen in een groep. Krachtens de artikelen 69c en 69j van de Wtv 1993 dient een verzekeringsmaatschappij die een deelnemende onderneming is van ten minste één verzekeringsmaatschappij een aangepaste solvabiliteit te berekenen overeenkomstig het Besluit aanvullend toezicht in een verzekeringsgroep (Besluit van 26 april 2000, houdende uitvoering van de artikelen 69d, 69j en 69k van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, Stb. 197, zoals gewijzigd bij Besluit van 5 januari 2001, Stb. 22). De aanwezige en vereiste solvabiliteit van een verzekeringsmaatschappij in een groep zijn onderdeel van de berekening van de aangepaste solvabiliteit.

Op grond van artikel 406 dient een financieel conglomeraat inzicht te geven in de resultaten en het eigen vermogen van de verzekeringsonderdelen van het conglomeraat. Dit betekent dat de voorschriften omtrent de te verschaffen solvabiliteitsinformatie ook van toepassing zijn op de jaarrekening van de verzekeringsonderdelen van een conglomeraat.

Artikel 442, vijfde lid

Op grond van dit artikel moeten beleggingen in aandelen, certificaten van aandelen, deelnemingsbewijzen, andere niet-vastrentende waardepapieren tegen de actuele waarde worden gewaardeerd (artikel 442, vijfde lid). Onder andere niet-vastrentende waardepapieren zijn begrepen converteerbare obligaties, converteerbare preferente effecten, in aandelen converteerbare schuldinstrumenten en andere soortgelijke instrumenten. In de praktijk worden deze beleggingen niet tegen de historische verkrijgingsprijs gewaardeerd. Ook binnen IAS 39 is waardering tegen de historische verkrijgingsprijs niet meer mogelijk.

Beleggingen in vastrentende waardepapieren of waardepapieren met een van de rentestand afhankelijke rente worden in de praktijk meestal tegen aflossingswaarde gewaardeerd. Hierbij wordt het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de aflossingswaarde (agio of disagio) over de resterende looptijd van de belegging ten laste of ten gunste van het resultaat geamortiseerd. Het nog niet geamortiseerde agio of disagio wordt dan in de praktijk meestal in een overlopende post in de balans gepresenteerd. In het voorgestelde artikel 443, eerste lid, worden de waarderingsgrondslagen voor deze beleggingen beperkt tot de actuele waarde en de aflossingswaarde. Waardering tegen aflossingswaarde sluit goed aan op de thans veel gebruikte waardering van de technische voorzieningen op basis van historische rentegrondslagen. Dit betekent dat de op dit moment geoorloofde waardering tegen de verkrijgingsprijs wordt verboden.

De aanbeveling van de in de inleiding genoemde deskundigengroep om bij waardering tegen aflossingswaarde alle agio en disagio verplicht via een overlopende post in de balans te verwerken, is niet opgevolgd. Verwerking van deze aanbeveling zou er toe leiden dat de bestaande mogelijkheid om agio bij verwerving direct ten laste van het resultaat te verantwoorden, zou vervallen. In de voorschriften voor banken is het wel toegestaan om agio bij verwerving ineens ten laste van het resultaat te verantwoorden. Door geen verplichte verwerkingswijze via een overlopende post in de balans voor te schrijven, mogen verzekeringsmaatschappijen die onderdeel uitmaken van een financieel conglomeraat waarin de bank het agio direct ten laste van het resultaat verantwoordt, dezelfde verwerkingswijze als de bank blijven hanteren. Hierdoor wordt de huidige praktijk op dit punt niet aangetast.

Waardering tegen actuele waarde blijft geoorloofd, aangezien hiermee wordt aangesloten bij IAS 39. Bovendien sluit waardering tegen actuele waarde aan bij de thans minder gebruikelijke, maar geoorloofde waardering van de technische voorzieningen op basis van actuele rentegrondslagen. Waardepapieren die geen aflossingswaarde kennen, mogen naast de actuele waarde ook tegen de verkrijgingsprijs (emissiewaarde) worden gewaardeerd.

Artikelen II en III

Vanaf indiening van het wetsvoorstel bij de Raad van State (begin maart 2002) tot ontvangst van het advies van de Raad van State (eind juli 2002) zijn bijna vijf maanden verstreken. Als gevolg van het advies van de Raad van State heeft een indringende nadere afweging plaats gevonden en zijn inlichtingen ingewonnen omtrent de voortgang in internationaal verband. Dit heeft eveneens bijna vijf maanden in beslag genomen. Hierdoor kan de oorspronkelijk nagestreefde datum van inwerkingtreding van dit wetsvoorstel niet meer worden gerealiseerd zonder terugwerkende kracht te verlenen aan het wetsvoorstel. In het belang van adequate informatieverstrekking en het algemeen vertrouwen in het goed functioneren van de Nederlandse kapitaalmarkten wordt dan ook voorgesteld om die bepalingen waarvoor geen boekhoudkundige systemen moeten worden aangepast, te verplichten vanaf 1 januari 2003. Het betreft hier onder meer het verbieden van de structurele indirecte rendementsmethode, het

opnemen van een totaaloverzicht alsmede het geven van meer toelichting op de catastrofevoorziening. Op die manier kan reeds voor het boekjaar 2003 een belangrijke kwaliteitsverbetering worden gerealiseerd.

De Minister van Justitie,
J. P. H. Donner

De Minister van Financiën,
J. F. Hoogervorst